Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ЛІСОВЕЦЬ ОЛЕГ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 37.013.42

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ГРОМАДСЬКИМИ ДИТЯЧИМИ ТА МОЛОДІЖНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

13.00.05 – соціальна педагогіка

Автореферат дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Конончук Антоніна Іванівна,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя, доцент кафедри
загальної та соціальної педагогіки і
соціальної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Поліщук Віра Аркадіївна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, завідувач кафедри
соціальної роботи;

кандидат педагогічних наук, доцент,
Вайнола Ренате Хейкіївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, Інститут соціальної роботи і
управління, доцент кафедри соціальної педагогіки.

Захист відбудеться 18 вересня 2008 р. о 14.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.09 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601).

Автореферат розісланий 13 серпня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Ж. В. Петрочко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку української держави помітно посилилася увага до підростаючого покоління, до його проблем, зокрема, проблем соціалізації та виховання. Невід'ємною складовою сучасного соціально-виховного простору виступають громадські дитячі та молодіжні організації, які перетворюються на важливий і унікальний інститут соціалізації, доповнюючи значний вплив сім'ї, школи та інших соціальних інститутів.

З метою активізації діяльності громадських дитячих та молодіжних організацій і посилення їх як дієвого та ефективного фактора соціалізації особистості необхідно удосконалити педагогічне керівництво процесом їх становлення і розвитку. В Україні сьогодні простежується недостатність підготовки фахівців у структурі вищої школи до означеного виду діяльності. Одним із шляхів вирішення окресленої проблеми є професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. Практика засвідчила, що специфіка професійної діяльності соціального педагога передбачає активну взаємодію з різними соціальними інститутами, координацію їх зусиль у створенні повноцінного соціально-виховного простору, максимально сприятливих умов для соціального становлення підростаючого покоління. Водночас у цьому процесі простежуються деякі суперечності, зокрема: між важливістю професійної взаємодії соціального педагога з сучасними громадськими дитячими та молодіжними організаціями та недостатньою увагою до даного напряму діяльності в структурі професійної підготовки соціальних педагогів; між потенціалом громадських дитячих та молодіжних організацій як соціально-виховного інституту та неможливістю реалізації цього потенціалу через недостатній рівень професійної підготовки фахівців, котрі працюють у цій сфері. Необхідність подолання зазначених суперечностей і обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження.

Проблема теоретичної та методичної підготовки соціальних педагогів до здійснення професійної діяльності є однією з центральних у теорії соціально-педагогічної роботи. Підходи до її вирішення знаходимо у працях О. Безпалько, В. Бочарової, М. Галагузової, І. Звєрєвої, А. Капської, Л. Міщик, В. Поліщук, С. Харченка та ін. У дисертаційних дослідженнях, присвячених питанням професійної підготовки соціальних педагогів, розглядаються особливості роботи соціального педагога: з дітьми-інвалідами (І. Іванова, В. Кравченко), підлітками, схильними до девіантної поведінки (І. Козубовська, М. Малькова, В. Оржеховська), людьми похилого віку (Ю. Мацкевич). Проблема формування готовності соціальних педагогів до здійснення освітньо-дозвіллєвої та виховної діяльності висвітлена у роботах Р. Вайноли, С. Пащенко; до здійснення соціально-правової роботи – І. Ковчиної; формування професійно-етичної культури соціальних педагогів – О. Москалюк, О. Пономаренко; формування

комунікативних якостей – Д. Годлевської, О. Гури, Г. Локарєвої, А. Первушиної; практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів – З. Фалинської.

Разом з тим рівень розробленості проблеми підготовки соціальних педагогів не є вичерпаним. І одним із таких напрямів, що потребує ґрунтовного осмислення та розробки, є підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Що стосується висвітлення даної проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, то слід зазначити, що увага приділяється підготовці соціальних педагогів як керівників дитячих та молодіжних громадських об'єднань (О. Сорочинська, Р. Литвак); розглядаються напрями взаємодії соціального педагога з дитячими та молодіжними організаціями (М. Шакурова); соціально-педагогічні технології організації діяльності громадських дитячих та молодіжних об'єднань (М. Баяновська, Ю. Поліщук). Низка досліджень присвячена підготовці вчителів, вихователів до роботи з дитячими громадськими об'єднаннями (С. Бобришов, Б. Ковбас, С. Харченко). Водночас недостатньо розробленими залишаються такі аспекти як удосконалення змісту, технологій, форм та методів підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Враховуючи значущість професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, актуальність означеної проблеми, її недостатню теоретичну та практичну розробленість, темою дисертаційного дослідження визначено: ***«Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями».***

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: дисертаційне дослідження є складовою частиною комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри загальної та соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя «Теоретико-методологічні та практичні засади підготовки соціальних педагогів в Україні (історія та сучасність)».

Тема дисертації затверджена вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол № 6 від 2 червня 2005 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 10 від 20 грудня 2005 р.)

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки соціальних педагогів.

Предмет дослідження: теоретичні та методичні засади формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями в умовах вищого навчального закладу.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити і запровадити систему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Гіпотеза дослідження: формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями буде ефективним, якщо:

– буде здійснюватись як системно та поетапно організований процес, змістове наповнення якого відповідатиме сучасній моделі професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями;

– система формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями оптимально поєднуватиме різноманітні організаційні форми навчального процесу, традиційні та інноваційні методи навчання, що в сукупності сприятиме цілеспрямованому формуванню складових мотиваційно-особистісного, науково-теоретичного та операційно-дієвого компонентів готовності;

– буде забезпечена єдність теоретичних аспектів підготовки та оволодіння студентами практичним умінням та навичкам шляхом інтерактивної взаємодії з громадськими організаціями протягом усього періоду навчання.

Відповідно до мети й гіпотези було визначено такі **завдання дослідження:**

1. Обґрунтувати значення громадських дитячих та молодіжних організацій як суб’єкта соціально-педагогічної діяльності.
2. Розробити модель професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями як науково-теоретичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.
3. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.
4. Визначити та експериментально перевірити складові системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.
5. Розробити науково-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: теорія наукового пізнання; особистісно-діяльнісний, практико-орієнтований, системно-цілісний підходи до пізнання і перетворення соціально-педагогічної дійсності; теорії діяльності соціальних структур у суспільстві (В. Барабаш, І. Ільїнський, В. Лісовський, С. Фролов), теорії соціалізації особистості

(І. Дубровіна, І. Кон, Н. Лавриченко, А. Мудрик); психолого-педагогічні концепції: взаємозв'язку педагогічної і соціально-педагогічної діяльності (М. Галагузова, А. Капська, В. Сластьонін), професійної підготовки соціальних педагогів (І. Звєрєва, Л. Міщик, В. Поліщук), концепції змісту, організаційних форм і технологій навчання у ВНЗ (С. Архангельський, В. Беспалько, А. Вербицький, С. Харченко); провідні ідеї, положення наукових досліджень, присвячених історії становлення та розвитку дитячого та молодіжного руху на території України (І. Андрухів, В. Головенько, Б. Савчук та ін.), теорії та методиці організації діяльності сучасних громадських дитячих та молодіжних об'єднань (Л. Алієва, А. Волохов, Р. Литвак, Ю. Поліщук, І. Фрішман та ін.).

У процесі дослідницької роботи було використано комплекс **методів дослідження:**

теоретичні: історико-логічний, теоретичний та порівняльний аналіз філософської, соціологічної та психолого-педагогічної літератури, програмово-методичної документації громадських дитячих та молодіжних організацій, а також класифікація, систематизація та узагальнення одержаної інформації з метою обґрунтування значення громадських дитячих та молодіжних організацій як суб'єкта соціально-педагогічної діяльності; контент-аналіз навчальних програм з метою вивчення стану проблеми та обґрунтування змісту, форм і методів формування професійної готовності до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; метод моделювання, за допомогою якого розроблено структуру системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями та організаційно-педагогічні умови її реалізації;

емпіричні: спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, тестування, що дозволили визначити рівні сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний і контролюючий з метою перевірки ефективності запропонованої системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; методи математичної статистики, що дозволили перевірити достовірність і ефективність результатів експериментального дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі вищих навчальних закладів України, зокрема Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Загальна кількість студентів, які були залучені до дослідно-експериментальної роботи, становить 505 осіб. Експериментом було охоплено 14 осередків громадських дитячих та молодіжних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

вперше визначено специфіку, напрями та зміст роботи соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; розроблено сучасну модель професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; обґрунтовано та розроблено систему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями в умовах вищого навчального закладу;

удосконалено зміст, форми та методи професійної підготовки соціального педагога; організаційно-педагогічні умови забезпечення ефективності процесу формування готовності студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями;

подальшого розвитку набуло комплексне дослідження проблеми громадських дитячих та молодіжних організацій як об'єкта і суб'єкта соціально-педагогічної діяльності*;* наукове обґрунтування компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності студентів-майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; визначення технологій, організаційних форм та методів підготовки студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що:

– розроблено та впроваджено у навчальний процес ВНЗ навчально-методичний комплекс дисципліни «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України», що сприяє інтеграції знань, умінь та навичок майбутніх соціальних педагогів у роботі з громадськими організаціями та об'єднаннями;

– розроблено та впроваджено спецкурс «Теорія і практика діяльності дитячих та молодіжних організацій», який може бути використаний для підготовки фахівців з педагогічних спеціальностей до взаємодії з громадськими дитячими та молодіжними організаціями;

– запропоновано науково-методичне наповнення програм навчальних практик (ознайомча, волонтерська, соціально-педагогічна, психолого-педагогічна) та дисциплін («Соціальна педагогіка», «Технології соціально-педагогічної діяльності», «Теорія та історія соціального виховання»), що сприяє систематизації процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі професійної підготовки соціальних педагогів, учителів, практичних психологів, у тому числі – при розробці спеціалізацій «Координаційна діяльність дитячих і молодіжних організацій», «Організація молодіжних ініціатив» для спеціальності «соціальна педагогіка»; у практиці діяльності сучасних громадських організацій, державних та громадських закладів і установ соціально-педагогічного спрямування.

Обґрунтовані в дослідженні результати **впроваджені** у практику навчально-виховного процесу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 04/397 від 05.03.2008 р.), Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка № 04-11/220 від 05.03.2008 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 133-33/03 від 12.02.2008 р.); використані у практиці роботи служби у справах сім'ї та молоді виконавчого комітету Ніжинської міської ради для оптимізації функціонування громадських дитячих та молодіжних організацій міста Ніжина (довідка № 3-15/240 від 03.03.2008 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження обговорювались і отримали позитивну оцінку на звітних наукових конференціях викладачів НДУ імені Миколи Гоголя (2003-2007 рр.). Основні положення дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних науково-практичних конференціях: II, III та IV Міжнародній науково-практичній конференції «Інновації у вищій освіті» (Ніжин, 2004, 2005, 2007 рр.), «Формування ціннісних орієнтацій студентської молоді у контексті громадянського суспільства» (Львів, 2005 р.), «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Горлівка, 2006 р.), «Проблеми становлення фахівця-психолога у процесі вузівського навчання» (Київ-Ніжин, 2006 р.), «Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні в контексті Болонського процесу» (Чернівці, 2007 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Інноваційні технології виховання учнів у позанавчальний час» (Житомир, 2005 р.), «Актуальні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах» (Чернігів, 2006 р.), «Актуальні проблеми формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді» (Ніжин, 2007 р.), «На порозі нової України» (Київ-Ніжин, 2007 р.), «Актуальні проблеми соціальної педагогіки: теорія і практика» (Чернігів, 2007 р.).

Публікації. Основний зміст дисертаційного дослідження відображено у 12 публікаціях, у тому числі – 10 статей у наукових фахових виданнях ВАК України, навчальна програма та навчально-методичний комплекс.

Структура та обсяг дисертаційного дослідження. Дисертація загальним обсягом 195 сторінок складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (295 найменувань), 7 додатків на 51 сторінці, 13 таблиць на 8 сторінках, 7 рисунків на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У ***вступі*** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження; сформульовано гіпотезу і завдання дослідження; визначено теоретико-методологічну основу дослідження; визначено наукову новизну, теоретичне і практичне

значення одержаних результатів; наведені дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, про публікації автора.

У ***першому розділі*** – *«Теоретико-методологічні засади професійної підготовки соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями»* – здійснено аналіз теоретико-методологічних основ формування готовності студентів-майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями: науково обґрунтовано значення сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій як суб'єкта соціально-педагогічної діяльності; розроблено модель професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; визначено компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Проаналізувавши наукові підходи (М. Головатий, В. Головенько, О. Корнієвський, Р. Литвак, Ю. Поліщук та ін.) щодо таких термінологічних понять як громадська організація, дитяча громадська організація, молодіжна громадська організація, ми визначили, що в рамках даного дослідження доцільно трактувати громадські дитячі та молодіжні організації у трьох аспектах: *нормативно-правовому* як легалізовані об'єднання громадян певного віку (6-18 років для дитячих та 14-35 років для молодіжних), які створюються та діють на основі спільних інтересів; *соціологічному* як самостійний соціально-виховний інститут з організованою системою соціальних зв'язків, норм, цінностей та ідеалів; *соціально-педагогічному* як спеціально організовану соціально-педагогічну систему, в умовах якої відбувається соціальне виховання та соціалізація підростаючого покоління.

Аналіз основних структурних характеристик громадських дитячих та молодіжних організацій як соціального інституту (мети, завдань діяльності, функцій, структури, системи цінностей, норм, ідеалів, набору соціальних позицій і ролей), вивчення досвіду їх діяльності показує, що на сучасному етапі громадські дитячі та молодіжні організації є активним суб'єктом соціально-педагогічної діяльності (мають соціально спрямовані мету та завдання діяльності, сприяють соціальному захисту, соціальній адаптації та соціальному становленню своїх членів, реалізують соціально-педагогічні програми тощо). Це підтверджує необхідність перетворення сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій на об'єкт як професійної діяльності, так і наукових досліджень у соціально-педагогічній сфері. Одним із актуальних завдань соціально-педагогічної науки є розробка сучасної моделі громадської дитячої та молодіжної організації як ефективного соціовиховного і соціокультурного інституту та її реалізація на практиці; створення у громадських дитячих та молодіжних організаціях повноцінного виховного простору, з метою сприяння формуванню системи ціннісних орієнтацій особистості, яка здатна до самовизначення в соціумі. Це вказує на необхідність

цілеспрямованої підготовки фахівців, а саме соціальних педагогів, до роботи у цій сфері професійної діяльності.

Проаналізувавши професіограму соціального педагога, наукові концепції співпраці соціального педагога з дитячими та молодіжними об'єднаннями (О. Сорочинська, Р. Литвак, М. Шакурова), практику діяльності сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій, ми розробили *модель професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями*, яка має такі складові: об'єкт діяльності (громадські дитячі та молодіжні організації); суб'єкт діяльності (соціальний педагог); мета діяльності (сприяння створенню та функціонуванню громадських дитячих та молодіжних організацій та перетворенню їх на ефективний соціально-виховний інститут); функції соціального педагога (діагностична, прогностична, консультативна, захисна, профілактична, соціально-перетворювальна, організаційна); напрями роботи соціального педагога (проведення соціально-педагогічної діагностики; здійснення профілактичної діяльності; надання соціально-педагогічної допомоги членам організації; сприяння соціально-педагогічній діяльності громадської організації; надання допомоги керівництву організації у створенні і реалізації спеціальних програм і проектів; налагодження взаємодії дитячих та молодіжних організацій з іншими соціальними інститутами, адміністративними органами; сприяння формуванню колективу в організації); зміст, форми та методи роботи, які визначені в рамках кожного з напрямів.

Розроблена модель становить у даному дослідженні одну з концептуальних ідей формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, оскільки відповідає цілям та завданням соціально-педагогічної теорії та практики і є орієнтиром для ефективної підготовки фахівця до такого виду діяльності.

Розглянуті науково-теоретичні концепції готовності до професійно-педагогічної діяльності (О. Абдулліна, Н. Кузьміна, А. Ліненко, В. Сластьонін) та професійної підготовки соціальних педагогів (Ю. Галагузова, І. Звєрєва, Л. Міщик, В. Поліщук, С. Харченко та ін.) дали підставу для власного уточнення у підході до визначення готовності і підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями визначається нами як процес і результат: усвідомлення суспільного й особистісного значення соціально-педагогічної діяльності з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, становлення суб'єктності майбутнього соціального педагога на основі формування в нього потреби у професійному та особистісному саморозвитку; теоретико-методичної підготовки – засвоєння системи методологічних, науково-теоретичних, практичних знань, необхідних для ефективної роботи з громадськими дитячими та

молодіжними організаціями, розвиток творчого мислення і формування продуктивних способів пізнавальної діяльності; формування професійних умінь, оволодіння технологіями соціально-педагогічної діяльності, важливими для професійної роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Відповідно, *готовність соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями* розглядається нами як результат професійно-педагогічної підготовки, як інтегральне багаторівневе динамічне утворення, структура якого обіймає мотиваційно-особистісний, науково-теоретичний, операційно-дієвий компоненти, що виявляються і реалізуються у цілісній системі взаємодії з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Згідно з визначеними компонентами нами було розроблено критерії і показники готовності соціального педагога до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями:

мотиваційно-особистісний критерій: професійний інтерес до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; усвідомлення громадських дитячих та молодіжних організацій як важливого інституту соціалізації; спрямованість на взаємодію з членами дитячих та молодіжних організацій; можливість самореалізації в даній сфері соціально-педагогічної діяльності; потреба у професійній підготовці до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями;

науково-теоретичний критерій: знання історії зародження, становлення і розвитку дитячого та молодіжного руху в Україні та світі; знання організаційно-правових основ створення та функціонування громадських дитячих та молодіжних організацій; знання структурних характеристик громадської дитячої та молодіжної організації; знання про педагогічні основи діяльності громадських дитячих та молодіжних організацій; знання про соціально-педагогічні аспекти діяльності громадських дитячих та молодіжних організацій;

операційно-дієвий критерій: когнітивні уміння (аналіз сучасного стану дитячого та молодіжного руху, прогнозування його розвитку та ін.); проективні уміння (планування діяльності громадської організації, проектування моделі громадської організації, розробка програм); організаторські уміння (створення умов для розвитку лідерського і творчого потенціалу та професійного самовизначення, організація соціально-спрямованої діяльності); комунікативні уміння (психолого-педагогічне спілкування для стимулювання активності членів організації, сприяння побудові оптимального стилю взаємовідносин, створенню обстановки співробітництва та співтворчості, конструктивне регулювання конфліктів).

Залежно від ступеня прояву у студентів мотивів, знань та умінь відповідно до вказаних критеріїв і показників було визначено рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до

роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями: *низький* (відсутність професійної спрямованості до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями), *середній* (нестійка професійна спрямованість, визнання необхідності, але не володіння достатніми знаннями, уміннями і навичками соціально-педагогічної роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями), *достатній* (чітко виражена професійна спрямованість, усвідомлення важливості, готовність самостійно організовувати професійну діяльність у сфері соціально-педагогічної роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями) та *високий* (здатність вирішувати складні завдання у професійній діяльності, компетентність, творчий підхід у роботі з громадськими дитячими та молодіжними організаціями).

За результатами констатувального етапу експериментального дослідження діагностовано низький рівень початкової готовності студентів та з'ясовано за допомогою методів математичної статистики (t-критерій Стьюдента), що на даному етапі експериментального дослідження між студентами експериментальної та контрольної груп не існує істотних відмінностей, і вони знаходяться на одному рівні готовності до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. Це підтверджує актуальність та необхідність проведення формувального етапу експериментального дослідження з окресленої проблеми.

У **другому розділі** – *«Система формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями»* – представлено систему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями у структурі підготовки соціальних педагогів у вищому навчальному закладі; розкрито процес її реалізації та перевірки ефективності у ході формувального етапу експериментального дослідження.

На формувальному етапі експериментального дослідження нами було розроблено та реалізовано систему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (рис. 1). Основу даної системи склали цільовий, змістовий та процесуальний структурні компоненти.

У рамках цільового компоненту визначено мету (сформувати готовність майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями) та завдання (формування спрямованості на роботу з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; засвоєння системи науково-теоретичних, практичних знань, необхідних для ефективної роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; формування професійних умінь, оволодіння технологіями соціально-педагогічної діяльності, важливими для професійної роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями) формування

готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Рис. 1. Система формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями

Зміст формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (змістовий компонент) відображений у програмах навчальних дисциплін (базовою з яких ми визначили навчальну дисципліну «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України»); в експериментальних програмах проходження студентами-майбутніми соціальними педагогами волонтерської, соціально-педагогічної, психолого-педагогічної практик на базі громадської дитячої організації та громадської молодіжної організації; тематиці курсових робіт з соціальної педагогіки; в організаційно-виховній роботі, що передбачала взаємодію студентів з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Процесуальний компонент включає технології, організаційні форми, методи, прийоми формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями у процесі аудиторної (проблемно-евристична лекція, навчальна дискусія, методи презентації, прес-конференції, дидактична гра та ін.), індивідуальної (виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, написання курсової роботи), самостійної (виконання практичних завдань репродуктивно-творчого характеру) роботи студентів; участі майбутніх соціальних педагогів у реалізації програм громадських дитячих та молодіжних організацій (технологія включення студентів у реальну діяльність громадської організації).

Інтерактивна технологія включення студентів у реальну діяльність громадської організації, розроблена та реалізована нами у ході експериментального дослідження, має за мету ознайомлення майбутніх соціальних педагогів зі специфікою, формами та методами діяльності сучасної громадської організації, набуття досвіду взаємодії та вироблення практичних умінь та навичок у реалізації програм та проектів шляхом залучення максимальної кількості студентів до участі в реалізації програм громадської організації. Ми визначили п’ять основних етапів даної технології: «організаційний» (налагодження зв’язків між окремою кафедрою чи керівництвом факультету, вузу з громадською організацією для розробки та реалізації спільно зі студентами програми діяльності); «діагностичний» (дослідження актуальності спрямованості програми, її узгодженості з навчально-виховним процесом, зацікавленості студентів в її реалізації шляхом залучення студентів до розробки проекту

програми); «реалізаційний» (участь студентів у реалізації програми громадської організації); «контролюючий» (перевірка результативності програми та ефективності запровадженої технології навчання); «корекційний» (корекція змісту технології, складання нового перспективного плану її реалізації у навчально-виховному процесі).

Впровадження даної технології здійснювалось у ході експериментального дослідження через налагодження взаємодії студентів експериментальної групи з Чернігівською обласною молодіжною громадською організацією «Наше покоління» (в рамках реалізації програми «Молодіжний психологічний театр «Аномалія») та Ніжинською міською молодіжною громадською організацією «Інтелектуальний клуб «Кліо» (в рамках реалізації довгострокової програми «Cogito ergo sum»).

У ході формувального експерименту цілеспрямоване формування готовності студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями здійснювалось поетапно, що дозволило структурувати даний процес, забезпечити його системний, інтеграційний характер:

І етап: ознайомлювально-мотиваційний. Зміст формувального експерименту на першому етапі мав організаційно-мотиваційний характер і був пов'язаний з: ознайомленням студентів з особливостями майбутньої професії; формуванням у майбутніх соціальних педагогів професійно вмотивованих установок до соціально-педагогічної діяльності (у тому числі до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями як важливого напряму цієї діяльності); стимулюванням інтересу до діяльності сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій; орієнтацією студентів на здобуття професійних знань та вмінь, на постійне самовдосконалення та саморозвиток.

Ці завдання реалізовувались під час навчання студентів-майбутніх соціальних педагогів на І-ІІ курсах у процесі вивчення таких дисциплін як «Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Соціальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Соціальна робота у сфері дозвілля», «Основи соціалізації особистості», «Теорія та історія соціального виховання», «Вікова та педагогічна психологія», «Основи професійної майстерності соціального педагога»; при проходженні студентами ознайомчої та діагностичної практик; шляхом залучення їх до участі у заходах, що проводились у рамках програм громадських організацій (благодійні та мистецькі акції, інтелектуальні змагання).

ІІ етап: організаційно-пізнавальний. Метою організаційно-пізнавального етапу формувального експерименту стала організація навчально-професійних умов для формування у майбутніх соціальних педагогів системи знань, умінь та навичок, необхідних для роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. При цьому основними завданнями визначались: забезпечення інтегративних зв’язків між навчальними дисциплінами для формування цілісної логічно-послідовної системи науково-теоретичних знань, практичних

умінь і навичок, необхідних соціальному педагогу для роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; розробка і впровадження навчальної програми дисципліни «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» як базової для формування мотиваційно-особистісного, науково-теоретичного та операційно-дієвого компонентів готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; надання методичної допомоги та рекомендацій при розробці програм навчальних дисциплін, визначенні завдань практик; забезпечення зв'язку теоретичної і практичної підготовки студентів через налагодження інтерактивної взаємодії з громадськими дитячими та молодіжними організаціями протягом навчального процесу.

У результаті, під час вивчення студентами III-IV курсів таких дисциплін як «Технології соціально-педагогічної діяльності», «Соціальна молодіжна політика», «Методика роботи у соціально-педагогічних закладах у літній період», «Соціальна психологія», «Основи психологічного консультування та психокорекція» і, особливо, «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» відбувалось формування системи знань, які безпосередньо стосуються особливостей соціально-педагогічної діяльності з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, відпрацьовувались необхідні професійні уміння. Закріплення та розвиток здобутих знань та умінь забезпечувались у процесі взаємодії студентів з осередками громадських дитячих та молодіжних організацій при виконанні індивідуальних навчально-дослідних завдань («Інформаційне повідомлення», «Проект шкільної організації», «Проект програми для фінансування»); шляхом участі майбутніх соціальних педагогів у реалізації програм громадських організацій (програма «Молодіжний психологічний театр «Аномалія» Чернігівської обласної молодіжної громадської організації «Наше покоління», програма «Cogito ergo sum» Ніжинської міської молодіжної громадської організації «Інтелектуальний клуб «Кліо»); під час проходження студентами практики (близько 30 % студентів експериментальної групи проходили волонтерську, соціально-педагогічну та психолого-педагогічну практику безпосередньо у громадських організаціях: Чернігівській обласній молодіжній громадській організації «Наше покоління», Чернігівській міській молодіжній громадській організації «Апельсин», Ніжинській міській молодіжній громадській організації «НЕМО», Ніжинській міській молодіжній громадській організації «Інтелектуальний клуб «Кліо», Ніжинській міській молодіжній громадській організації «Посконія», Учнівській дитячо-юнацькій організації «Живчик» (с. Стольне, Менський район, Чернігівська область); 50 % студентів експериментальної групи, проходячи психолого-педагогічну практику в загальноосвітніх закладах міста Ніжина, Ніжинському міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Ніжинському районному центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Службі у справах сім'ї та молоді виконавчого комітету Ніжинської міської ради,

виконували завдання по налагодженню взаємодії з місцевими осередками громадських дитячих та молодіжних організацій, наданню їм соціально-педагогічної допомоги).

ІІІ етап: корекційно-оцінювальний. На рівні реалізації корекційно-оцінювального етапу вирішувались завдання рефлексивно-оцінювального характеру, а саме: стабілізація і корекція професійної мотивації; актуалізація суб'єктивної позиції студентів і вибір власного «Я» у професійному просторі; виявлення рівнів готовності студентів до професійної діяльності з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Вирішення цих завдань забезпечувалось закріпленням сформованих професійних знань, умінь та навичок студентів, рефлексією набутого досвіду та формуванням індивідуально-творчого стилю соціально-педагогічної діяльності як за результатами проходження соціально-педагогічної та психолого-педагогічної практики, в ході індивідуальних консультацій, так і під час поточного та підсумкового діагностування (анкетування, тестування, самооцінка) якісного рівня сформованості готовності студентів-майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Результативність та ефективність системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями забезпечувалась дотриманням таких *організаційно-педагогічних умов* як: актуалізація роботи соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями як важливого напряму професійної соціально-педагогічної діяльності; врахування у навчальному процесі сучасної моделі професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; забезпечення поетапності та цілісності системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; забезпечення єдності теоретичних аспектів підготовки та набуття студентами практичних умінь та навичок шляхом інтерактивної взаємодії з громадськими організаціями протягом всього періоду навчання у вищому навчальному закладі;оптимальне поєднання різних форм організації навчального процесу, традиційних та інноваційних методів навчання.

Результати формувального етапу експериментального дослідження підтвердили ефективність розробленої системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями в умовах вищого навчального закладу. У студентів експериментальної групи відбулися статистично значущі позитивні зміни у рівнях готовності за усіма критеріями (мотиваційно-особистісним, науково-теоретичним, операційно-дієвим). Як показано в таблиці 1, у рамках спеціально організованої системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями кількість студентів експериментальної групи, які досягли високого та достатнього рівнів готовності за мотиваційно-особистісним критерієм, збільшилась на 85,5 %

(у контрольній групі цей показник дорівнює 54,1 %); науково-теоретичним – на 91 % (42,8 %); операційно-дієвим – на 85,5 % (38,1 %).

Таблиця 1

Динаміка формування готовності студентів до професійної діяльності (у % до загальної кількості)

Рівні готовності	Критерії																	
	мотиваційно-особистісний						науково-теоретичний						операційно-дієвий					
	ЕГ			КГ			ЕГ			КГ			ЕГ			КГ		
	на поч.	в кін.	динаміка	на поч.	в кін.	динаміка	на поч.	в кін.	динаміка	на поч.	в кін.	динаміка	на поч.	в кін.	динаміка	на поч.	в кін.	динаміка
висок.	-	70,0	+70	-	17,2	+17,2	-	37,9	+37,9	-	17,6	+17,6	-	30,3	+30,3	-	12,7	+12,7
дост.	14,5	30,0	+15,5	16,4	53,3	+36,9	-	53,1	+53,1	0,8	25,9	+25,1	-	55,2	+55,2	-	25,4	+25,4
серед.	51,4	-	-51,4	37,7	25,8	-11,9	24,9	9,0	-15,9	20,5	38,9	+18,4	18,8	13,4	-5,4	16,8	41,4	+25,4
низьк.	34,1	-	-34,1	45,9	3,7	-41,8	75,1	-	-75,1	78,7	17,6	-61,1	81,2	1,1	-80,1	83,2	20,5	-62,7

Відмітимо, що на кінець формувального експерименту у студентів експериментальної групи не зафіксовано низького рівня готовності за мотиваційно-особистісним та науково-теоретичним критеріями (у контрольній групі 3,7 % та 17,6 % відповідно); 1,1 % студентів експериментальної групи залишились на низькому рівні готовності за операційно-дієвим критерієм (у контрольній групі 20,5 %).

Також ми визначили загальний інтегративний показник рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (рис. 2). В результаті, за усіма кількісними показниками студенти експериментальної групи на кінець експерименту мають кращі результати за рівнем готовності до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, ніж студенти контрольної групи. Так, високого рівня готовності до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями досягли 36,8 % студентів експериментальної групи та 13,1 % студентів контрольної групи, достатнього рівня – 54,4 % студентів експериментальної групи та 30,3 % студентів контрольної групи, середнього рівня – 7,7 % студентів експериментальної групи та 36,1 % студентів контрольної групи, низький рівень готовності мають 1,1 % студентів експериментальної групи та 20,5 % студентів контрольної групи.

Рис. 2. Діаграма рівнів готовності студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (у %)

Сформованість професійної готовності випускників ВНЗ до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями дозволяє соціальним педагогам у перспективі активно взаємодіяти з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, залучаючи їх у сферу соціально-педагогічної діяльності та сприяючи, таким чином, перетворенню на ефективний соціально-виховний інститут.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання проблеми формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, що виявляється у розробці і експериментальній перевірці системи формування готовності студентів-майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями в умовах вищого навчального закладу. Результати дослідження підтвердили гіпотезу, засвідчили розв'язання поставлених завдань та дозволили дійти до таких висновків:

1. Вивчення теоретичних та практичних аспектів функціонування громадських дитячих та молодіжних організацій засвідчує, що на сучасному етапі громадські дитячі та молодіжні організації стають важливим і самостійним соціальним інститутом в українському соціумі, що підтверджується динамікою їх кількісного і чисельного зростання, формуванням нормативно-правової основи функціонування, налагодженням співпраці з органами державної влади по реалізації державної молодіжної політики, різноманітністю і постійним оновленням змісту, форм і методів роботи. Доведено, що сучасні громадські дитячі та молодіжні організації є активним суб'єктом соціально-педагогічної діяльності, оскільки мають соціально спрямовані мету та завдання діяльності, сприяють соціальному захисту, соціальній адаптації та соціальному становленню своїх членів, реалізують соціально-педагогічні програми. Це підтверджує важливість і актуальність роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями як напряму професійної діяльності соціального педагога.

2. На основі аналізу професіограми соціального педагога, наукових концепцій співпраці соціального педагога з дитячими та молодіжними об'єднаннями, практики діяльності сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій розроблено модель професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, складовими якої є: об'єкт діяльності (громадські дитячі та молодіжні організації); суб'єкт діяльності (соціальний педагог); мета діяльності (сприяння створенню та функціонуванню громадських

дитячих та молодіжних організацій та перетворенню їх на ефективний соціально-виховний інститут); функції соціального педагога (діагностична, прогностична, консультативна, захисна, профілактична, соціально-перетворювальна, організаційна); напрями роботи соціального педагога (проведення соціально-педагогічної діагностики; здійснення профілактичної діяльності; надання соціально-педагогічної допомоги членам організації; сприяння соціально-педагогічній діяльності громадської організації; надання допомоги керівництву організації у створенні і реалізації спеціальних програм і проектів; налагодження взаємодії дитячих та молодіжних організацій з іншими соціальними інститутами, адміністративними органами; сприяння формуванню колективу в організації); зміст, форми та методи роботи, які визначені в рамках кожного з напрямів.

3. Базуючись на моделі професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями визначено компоненти готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (мотиваційно-особистісний, науково-теоретичний та операційно-дієвий), відповідно з якими запропоновано критерії та основні показники, що характеризують відповідний критерій: мотиваційно-особистісний критерій (професійний інтерес до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; усвідомлення громадських дитячих та молодіжних організацій як важливого інституту соціалізації; спрямованість на взаємодію з членами дитячих та молодіжних організацій; можливість самореалізації в даній сфері соціально-педагогічної діяльності; потреба у професійній підготовці до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями); науково-теоретичний критерій (знання історії зародження, становлення і розвитку дитячого та молодіжного руху в Україні та світі; знання організаційно-правових основ створення та функціонування громадських дитячих та молодіжних організацій; знання структурних характеристик громадської дитячої та молодіжної організації; знання про педагогічні основи діяльності громадських дитячих та молодіжних організацій; знання про соціально-педагогічні аспекти діяльності громадських дитячих та молодіжних організацій); операційно-дієвий критерій (когнітивні уміння; проективні уміння; організаторські уміння; комунікативні уміння); а також визначено рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями (високий, достатній, середній, низький).

4. У ході формувального етапу експериментального дослідження розроблено та впроваджено систему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. В основу даної системи покладено науково-організований процес активізації мотиваційних установок студентів, оволодіння ними необхідними знаннями, уміннями та навичками. Систему побудовано на взаємозв’язку

цільового, змістового та процесуального структурних компонентів, що сприяє інтеграції та цілеспрямованому формуванню складових мотиваційно-особистісного, науково-теоретичного та операційно-дієвого компонентів готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями, і реалізовано у три етапи: ознайомлювально-мотиваційний (стимулювання інтересу до діяльності сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій; формування професійно вмотивованих установок до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями); організаційно-пізнавальний (організація навчально-професійних умов для формування системи знань, умінь та навичок, необхідних для роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями); корекційно-оцінювальний (стабілізація і корекція професійної мотивації, сформованих професійних знань, умінь та навичок; формування індивідуально-творчого стилю соціально-педагогічної діяльності; виявлення рівнів сформованості готовності до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями).

Ефективність функціонування системи забезпечується створенням адекватних організаційно-педагогічних умов, які сприяють підвищенню якісного рівня формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. До цих умов ми відносимо: актуалізацію роботи соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями як важливого напряму професійної соціально-педагогічної діяльності; врахування у навчальному процесі сучасної моделі професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; забезпечення поетапності та цілісності системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; забезпечення єдності теоретичних аспектів підготовки та набуття студентами практичних умінь та навичок шляхом інтерактивної взаємодії з громадськими організаціями протягом всього періоду навчання у вищому навчальному закладі; оптимальне поєднання різних форм організації навчального процесу, традиційних та інноваційних методів навчання.

5. У ході експерименту розроблено та впроваджено у навчальний процес підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі науково-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями: навчально-методичний комплекс дисципліни «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» (навчальну і робочу програми, плани та методичні рекомендації до семінарсько-практичних занять); програму спецкурсу «Теорія і практика діяльності дитячих та молодіжних організацій»; експериментальні програми проходження студентами-майбутніми соціальними педагогами

волонтерської, соціально-педагогічної, психолого-педагогічної практик на базі громадської дитячої організації та громадської молодіжної організації.

Результати нашого дослідження підтверджують ефективність системи формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. Зокрема, у студентів експериментальної групи простежується позитивна динаміка рівнів готовності до практичної діяльності: 36,8 % студентів досягли високого та 54,4 % достатнього рівнів готовності (у контрольній групі ці показники становлять 13,1 % та 30,3 % відповідно). Такі результати дають підставу стверджувати, що рівень готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями зростає у разі впровадження у процес їх професійної підготовки у вищому навчальному закладі науково-обґрунтованої системи формування готовності до даного напряму діяльності.

Виконане дослідження не вичерпує всіх питань формування готовності майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах України до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. До перспективних напрямів подальшого вивчення даної проблеми слід віднести: вивчення досвіду формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями з урахуванням місцевих умов, специфіки регіону; розробка та впровадження інноваційних інтерактивних технологій підготовки студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями; вивчення ефективності підготовки студентів до даного виду діяльності в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України («Теорія і практика діяльності дитячих та молодіжних організацій») : навчально-методичний комплекс / О. В. Лісовець. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2005. – 58 с.

2. Теорія та практика діяльності дитячих та молодіжних організацій : навчальна програма / [укл. О. В. Лісовець]. – Ніжин : Вид-во НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. – 10 с.

3. Лісовець О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до взаємодії з дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2004. – № 4. – С. 58-61.

4. Лісовець О. В. Технології волонтерської роботи в діяльності дитячих громадських організацій / О. В. Лісовець // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – Вип. 24. – С. 248-250.

5. Лісовець О. В. Соціально-виховний потенціал студентських об'єднань / О. В. Лісовець // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2005. – № 3. – С. 65-67.

6. Лісовець О. Студентські громадські організації: досвід і перспективи розвитку / Олег Лісовець // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2006. – Вип. 21. – Ч. 1. – С. 190-194.

7. Лісовець О. В. Умови ефективності підготовки студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Актуальні проблеми педагогіки : методологія, теорія і практика : зб. наук. праць. Випуск 3 , Частина 2. – Горлівка : Видавництво ГДПІІМ, 2006. – С. 147-155.

8. Лісовець О. В. Проблема соціалізації дітей та молоді в умовах громадської організації / О. В. Лісовець // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 41. Серія : психологічні науки : зб. наук. праць у 2-х т. – Чернігів : ЧДПУ, 2006. – Вип. 41. – Том 1. – С. 194-197.

9. Лісовець О. В. Проблема налагодження взаємодії сучасної загальноосвітньої школи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Вісник Київського міжнародного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць. – К. : КиМУ, 2006. – Вип. 9. – С. 159-169.

10. Лісовець О. В. Психологічний компонент у підготовці студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. / О. В. Лісовець // Актуальні проблеми психології : Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. / [за ред. С. Д. Максименка, М. В. Папучі]. – Київ, Ніжин : Вид-во НДУ; ДС «Міланік», 2007. – Том 10, вип. 1. – С. 19-21.

11. Лісовець О. В. Компонентно-структурний підхід у формуванні готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями / О. В. Лісовець // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2007. – № 4. – С. 30-33.

12. Лісовець О. В. Взаємодія студентів з громадськими дитячими та молодіжними організаціями у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / О. В. Лісовець // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 50. Серія: педагогічні науки : збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2008. – № 50. – С. 129-133.

АНОТАЦІЇ

Лісовець О. В. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2008.

У дисертації досліджено проблему формування готовності студентів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями в процесі професійної підготовки соціальних педагогів. Доведено актуальність визначеної проблеми через обґрунтування сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій як суб'єкта соціально-педагогічної діяльності та розробку моделі професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Визначено компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Розроблено і впроваджено систему формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями в умовах вищого навчального закладу. Експериментально перевірено ефективність запропонованих організаційно-педагогічних умов і структурних компонентів даної системи.

Ключові слова: дитяча громадська організація, молодіжна громадська організація, соціально-педагогічна діяльність, модель професійної діяльності соціального педагога, система формування готовності, організаційно-педагогічні умови.

Лисовец О. В. Формирование готовности будущих социальных педагогов к работе с общественными детскими и молодежными организациями. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2008.

Диссертация посвящена вопросам формирования готовности студентов к работе с общественными детскими и молодежными организациями в процессе профессиональной подготовки социальных педагогов.

Обосновано, что современные общественные детские и молодежные организации являются субъектом социально-педагогической деятельности, важным институтом социализации подрастающего поколения. Вследствие этого разработана современная модель профессиональной деятельности социального педагога с общественными детскими и молодежными организациями. Структурными составляющими данной модели являются: объект деятельности (общественные детские и молодежные организации); субъект деятельности

(социальный педагог); цель деятельности (содействие созданию и функционированию общественных детских и молодежных организаций и превращению их на эффективный социально-воспитательный институт); функции социального педагога (диагностическая, прогностическая, консультативная, защитная, профилактическая, социально-преобразовательная, организационная); направления работы социального педагога (проведение социально-педагогической диагностики; осуществление профилактической деятельности; предоставление социально-педагогической помощи членам организации; содействие социально-педагогической деятельности общественной организации; предоставление помощи руководству организации в создании и реализации специальных программ и проектов; налаживание взаимодействия детских и молодежных организаций с другими социальными институтами, административными органами; содействие формированию коллектива в организации); содержание, формы и методы работы, которые определены в рамках каждого из направлений.

В процессе исследования были выделены компоненты готовности будущего социального педагога к работе с общественными детскими и молодежными организациями (мотивационно-личностный, научно-теоретический, операционно-действенный). В соответствии с компонентами определены критерии и основные показатели, которые характеризуют соответствующий критерий. Также определены уровни сформированости готовности к работе с общественными детскими и молодежными организациями (низкий, средний, достаточный, высокий).

В рамках исследования была разработана и теоретически обоснована система формирования готовности будущих социальных педагогов к работе с общественными детскими и молодежными организациями. Основными составляющими этой системы являются целевой, содержательный и процессуальный структурные компоненты.

Реализация системы формирования готовности будущих социальных педагогов к работе с общественными детскими и молодежными организациями осуществлялась в ходе формирующего эксперимента, который проходил в 3 этапа: ознакомительно-мотивационный; ориентационно-познавательный; коррекционно-оценивательный.

Результаты формирующего эксперимента подтвердили выдвинутую гипотезу и позволили сформулировать основные организационно-педагогические условия, которые могут обеспечить эффективность процесса формирования готовности будущих социальных педагогов к работе с общественными детскими и молодежными организациями: актуализация работы социального педагога с общественными детскими и молодежными организациями как важного направления профессиональной социально-педагогической деятельности; учет в учебном процессе современной модели профессиональной деятельности социального педагога с общественными

детскими и молодежными организациями; обеспечение поэтапности и целостности системы формирования готовности будущих социальных педагогов к работе с общественными детскими и молодежными организациями; обеспечение единства теоретических аспектов подготовки и приобретения студентами практических умений и навыков путем интерактивного взаимодействия с общественными организациями на протяжении всего периода обучения в высшем учебном заведении; оптимальное сочетание различных форм организации учебного процесса, традиционных и инновационных методов обучения.

Таким образом, доказано, что уровень готовности будущих социальных педагогов к работе с общественными детскими и молодежными организациями растет в случае внедрения в процесс их профессиональной подготовки в высшем учебном заведении научно-обоснованной целостной системы формирования готовности к данному направлению деятельности.

Ключевые слова: детская общественная организация, молодежная общественная организация, социально-педагогическая деятельность, модель профессиональной деятельности социального педагога, система формирования готовности, организационно-педагогические условия.

Lisovets O. V. Forming of readiness of future social teachers to work with public children and youth organizations. – Manuscript.

Thesis for gaining a scientific degree of a Candidate of Pedagogical Sciences on speciality 13.00.05 – social pedagogics. – M. Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2008.

In dissertation the problem of forming of readiness of students to work with public children and youth organizations in the process of the professional preparation of the social teachers was investigated. Actuality of certain problem has been proved through the ground of modern public children and youth organizations as a subject of socially pedagogical activity and development of the model of the professional activity of the social teacher with public children and youth organizations.

The components, criteria, indexes and levels of readiness of future social teachers, are determined for work with public children and youth organizations.

The system of forming of readiness of future social teachers to work with public children and youth organizations in the conditions of higher educational establishment has been worked out and inculcated. Efficiency of the offered organizationally-pedagogical terms and structural components of this system is experimentally checked.

Keywords: children public organization, youth public organization, socially pedagogical activity, model of professional activity of social teacher, system of forming of readiness, organizationally pedagogical terms.